

ADMINISTRAREA PROBELOR DE LA MARTORII ANONIMI ÎN PROBATORIUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Mihail CEBOTARI, *Facultatea de Drept*

The importance of the paper lies in the complex and thorough investigation of all the conditions and procedures dedicated to acknowledging and hearing persons as anonymous witness in the criminal proceedings, the administration processes and the conditions of admissibility of statements and other evidence provided by from anonymous witnesses.

În procesul penal sintagma de „martor anonim” este una nouă, care a luat naștere în secolul XX-lea. Noțiunea de „martor anonim” este formată din două cuvinte „martor” – persoană care deține anumite informații necesare într-o cauză penală, și anonim, ceea ce constă în camuflarea datelor unei persoane. În viziunea CEDO, noțiunea de „martor anonim” prezintă un sens autonom, mai larg decât în dreptul intern al statelor părți contractante. Este vorba de orice persoană care deși nu s-a prezentat la audiere, a depus contra acuzatului într-un stadiu anterior al procedurii și ale cărei depoziții au fost utilizate de instanța națională pentru fundamentarea condamnării [1]. CEDO nu interzice statelor ce au ratificat Convenția să aplice față de anumite persoane supuse intimidărilor instituția „martorului anonim”, însă în toate cazurile, Curtea de la Strasbourg indică că statele vor trebui să asigure echilibrul necesar urmărit într-o societate democratică între prevenirea pericolului îndreptat împotriva persoanei protejate și asigurarea dreptului acuzatului la un proces echitabil [2]. Pentru a asigura echilibrul, Comitetul de Miniștri din cadrul Consiliului Europei a elaborat mai multe recomandări, ca de exemplu, *Recomandarea R(97)13 privind intimidarea martorilor și drepturile apărării*, *Recomandarea R(2005)9 privind protecția martorilor și a colaboratorilor justiției* [3], prin care prezintă statelor membre unele măsuri de care urmează a ține cont la elaborarea legislației interne în domeniul protecției martorilor și altor persoane implicate într-un proces. Așadar, *Recomandarea privind intimidarea martorilor și drepturile apărării* denotă că anonimitatea nu trebuie acordată decât atunci când autoritatea judiciară competentă, după audierea părților, constată că:

- viața sau libertatea persoanei implicate este serios amenințată sau, în cazul agenților sub acoperire, activitatea lor în viitor este serios amenințată; și
- mărturia se anunță importantă, iar persoana pare a fi credibilă.

Pentru a se conforma recomandărilor indicate mai sus, art.110 CPP stabilește condițiile ce urmează a fi întrunite pentru ca martorul să fie audiat prin modalități speciale:

- să existe motive temeinice de a considera că viața, integritatea corporală sau libertatea martorului ori a unei rude apropiate a lui sunt în pericol;

– dacă starea de pericol a apărut în legătură cu declarațiile pe care acesta le face într-o cauză penală privind o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă;

– să existe mijloace tehnice respective.

Urmează a fi subliniată condiția care stabilește că audierea prin modalități speciale va avea loc doar în cazul în care vor exista mijloacele tehnice necesare. În viziunea noastră, unei asemenea prevederi nu-i este sediul în CPP, mai ales ridicând-o la rang de condiție. O asemenea condiție permite statului să adopte o poziție pasivă în vederea executării obligațiilor pozitive care îi revine în baza actelor internaționale și naționale din domeniul protecției drepturilor omului. Asigurarea cu mijloace tehnice respective intră în obligațiunile pozitive ale statului. Statul nu poate, ba mai mult, nu are dreptul să se absolvească de obligația de a asigura securitatea vieții și integrității corporale a unei persoane doar din motiv că nu dispune de mijloace tehnice. De aceea venim cu propunerea ca sintagma „și dacă există mijloacele tehnice respective” să fie exclusă din articolul 110 alin.(1) al Codului de procedură penală.

Pentru a asigura echitatea în condițiile administrării probelor de martorii anonimi și pentru a nu admite abuzuri din partea organelor de drept, legislația a instituit unele garanții procesuale ce au ca scop protejarea drepturilor fundamentale atât a părții apărării, cât și acuzării, pe tot parcursul procesului, inclusiv și în cadrul administrării probelor de la martorii anonimi și investigatorii sub acoperire, și anume:

1) egalitatea în fața legii;

2) dreptul martorului de a solicita, în cazul existenței unui pericol real asupra vieții și sănătății lui sau a rudelor apropiate, aplicarea unei măsuri de protecție, precum și dreptul de renunțare la protecție;

3) dreptul de a fi informat referitor la protecție (art.105 alin.(6));

4) dreptul martorului de a nu face declarații până când se ia o decizie cu privire la cererea de protecție;

5) dreptul de a avea avocat (art. 92 CPP);

6) dreptul de a ataca hotărârea de refuz a aplicării măsurii de protecție;

7) egalitatea armelor și contradictorialitatea procesului;

8) motivarea hotărârilor de către organul de urmărire penală, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată;

9) prezența avocatului, interpretului, traducătorului în cadrul audierii persoanelor;

10) imposibilitatea pronunțării unei hotărâri de condamnare doar în baza probelor obținute de la martorii anonimi sau investigatorii sub acoperire.

Un element esențial pe baza căruia funcționează procesul penal este libera apreciere a probelor. În cazul aprecierii probelor de la martorii anonimi,

organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată va trebui să atragă atenția: la personalitatea martorului, sinceritatea martorului și la fidelitatea declarațiilor pe care le face, felul de reproducere a datelor cu privire la făptuitor și la împrejurările faptei, relațiile care există între martor și acuzat. Ofițerul de urmărire penală, procurorul sau judecătorul trebuie să posede cunoștințe profunde în domeniul criminalisticii și psihologiei fiind în stare să depisteze cazurile în care martorii sunt de bună sau de rea-credință. În cazul aprecierii altor probe obținute de la martorii anonimi, subiecții oficiali, pentru a-și forma o apreciere justă în privința veridicității lor, trebuie să atragă atenția la rapoartele de expertiză în privința originalității acestora (în cazul înregistrărilor audio/video), asupra modului în care au fost obținute, să stabilească dacă nu a existat o anumită provocare, sau vreo simulare la declarațiile care au fost date de către martor, partea vătămată, acuzat pe marginea acestora etc.

În concluzie, pentru asigurarea echilibrului între partea apărării și partea acuzării în cadrul procesului penal, legiuitorul urmează să țină cont la elaborarea legislației ca aceasta să fie suficient de clară și accesibilă, să stabilească subiecții față de care se aplică instituția anonimatului, condițiile de aplicare, modul de administrare și admitere a elementelor de fapt în calitate de probă.

Referințe:

1. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *Birutis și alții c. Lituania*; Hotărârea nr. 47698/99 din 28.03.2002.
2. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Teixeira De Castro c. Portugalia*; Hotărârea nr.44/1997/828/1034 din 8.06.1998.
3. *Rezoluția nr.1 privind Combaterea Terorismului Internațional*, aprobată de cea de-a 24-a Conferință a Comitetului de Miniștri de Justiție din Europa (Moscova, 4-5 octombrie 2001). Comitetul de Miniștri a fost invitat să adopte în procedură de urgență toate măsurile normative necesare pentru a ajuta statele să prevină, să depisteze, să condamne și să pedepsească actele de terorism, cum ar fi protejarea martorilor și a altor categorii de persoane ce participă la proceduri în care sunt implicate persoane acuzate de acte de terorism.

*Recomandat
Elena CROITOR, dr., lect. univ.*